

ROMÂNIA NOUĂ

Abonamente: 1 Lună . . . . Lei 8
6 Luni 45
1 An 80

ORGAN DE PROPAGANDA NAȚIONALĂ.

— Plata anunțurilor după învoială —
Redacția și Administrația
— Strada Gogol No. 39 — Chișinău —

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU

Iese în fiecare zi de lucru
Sub conducerea unui comitet alcătuit din Români din toate tarile

Prim-Redactor: Dr. ION MATEIU

O BIRUINȚĂ CULTURALĂ: — Inaugurarea Tipografiei „ROMÂNIA NOUĂ” —

La zilele de mișcătoare bucurie pe care neamul nostru îngenuchiat le trăește, cu un sentiment de măngâiere, pe pământul Basarabiei, s-a mai adăugat aceea de 13 Iulie, în care s-a inaugurat Tipografia „România Nouă”.

Acest act important, pe care nu ne gândim să-l înfățișăm în lumina subiectivă a unei mândrii, lipsite de modestie, constituie pentru orice judecător sincer al faptelor, o biruință culturală în opera de frumoasă inviere a Basarabiei.

Toți cei ce cunosc istoria primei tipografii românești din Chișinău, înșinată înimprejurări de reală primejdie și de silnici jertfitoare, își vor da seama de rostul însemnat pe care ea l-a avut în desfășurarea la lumină a fraților noștri basarabeni.

Dar când patimi omenesciunitătoare de orice principii morale, au făcut imposibila tipărire gazetă noastră în această tipografie, s-a ivit necesitatea înființării unui nou așezământ similar.

Aștept să ajuns prin sacrifii grele la înființarea celei de a doua tipografii românești, care se deschide nu numai într-o senină atmosferă de incurajare morală, ci și povătuită de o minunată tradiție legată de trecutul ei istoric.

E tradiția înălțătoare a Unirii, pe care a servit-o tipografia lui Gheorghe Asachi, și pe care ziarul nostru caută să o susțină aici la Chișinău în forma ei ideală.

Dacă istoricul act al unirii Principatelor românești dela 1839 a văzut lumina tiparului în această tipografie prin învărtirea la mașină a lui Codrescu,

D. Sturza și a. dacă ziarul «România Nouă» proprietarul nou al acestei tipografii a tipărit cel dintâi în coloanele sale actul celei de a doua uniri săvârșită la Chișinău în ziua de 27 Martie, ni se pare potrivit să vedem în această instituție tipografia unirii.

Păstrând cu slințenie această tradiție, ea va lăuera cu hărnicie neobosită pentru răspândirea luminii și conștiinței naționale, insuflețită de marea credință, că-i va fi rezervată—prin dreptatea istoriei—și clipa acelui suprem bucuri, de-a tipări în aurul literelor sale și acutul celei din urmă Uniri a neamului românesc.

In această lumină înălțarea tipografiei «România Nouă», primește o semnificație simbolică, menită să deștepte, în toate sufletele românești, sentimentul iubirii al ajutorului și a încrederii întreagătoare.

In această lumină înălțarea tipografiei «România Nouă», primește o semnificație simbolică, menită să deștepte, în toate sufletele românești, sentimentul iubirii al ajutorului și a încrederii întreagătoare.

refugiați ardeleni și bucovineni și din învățători basarabeni, dă răspunsurile.

Terminându-se slujba, preotii sănătățesc cu aghiazăma mașinile tipografice și întreg atelierul și publicul, după care urmează o serie lungă de cuvântări. Cea dintâi o rostește venerabilul preot bucovinean C. Morariu, care aduce laude și mulțumiri celor ce au ostentat pentru a dă Basarabiei nouă instituția culturală „România Nouă”.

A urmat păr. protocoleu I. Tincoca din România, apoi păr. protocoleu C. Ursu din Basarabia,

păr. I. Comănescu din Transilvania și păr. Huma din Basarabia, cari totuși au apreciat în cuvinte sunțite însemnatatea gazetei noastre pentru cultura Basarabiei și în generație pentru întreagă viață naștră națională.

După aceasta a luat cuvântul d. T. Jireghiță, istoricul nostru colaborator, care în cuvinte biblice de o adevarată simuzetă, a spus următoarele:

Veniti, fraților, ascultați-mă pe mine, și vă voi spune vouă de „România Nouă”.

Astăzi se sfîrșește ceea ce sfîrșește.

Astăzi o ziua cea binecuvântată. Bucureștiul și să se veselă să pământul!

Astăzi tot Românu ce-a fost afundat în apa Siloamului să ia să lumina vindecă, și să se deștepte și cel ce doarme și să se scoale din morți, călău ia viață Hristos.

Astăzi Edemul care a lucrat pâna acum la sfîrșit deosebit de acest pământ, ne deschide și noua ușă luminii.

Astăzi Albina cea sărguitoare ne închiagă sagurii mieri, spre introducerea sufletelor adevarătorilor Români.

Astăzi Romania se naște și se botează, dar zdrențele pelnicilor celor vechi încă strâng grumazul, să rupem dar legaturile lor și să lepădăm dela noi jugul lor, căci e bine ca România, străinilor să se închine.

Astăzi rază lui Gheorghe Asachi își varsă lumina să și în întunecata noastră Basarabie.

Veniti dar toti cei însoțești la izvorul luminii, și sorbiți din apa cea vie, care răcorește sufletele și luminează mintile bunilor Români.

Veniti și dați mâna de ajutor la nașterea vieții! Sa se deștepte și pietrele cele mojarate, cari au fost arse în coborîtu străinătății că mulți sunt vrednici de fi mărgăritare in cununa țării.

Cei mai mulți dintre oaspeți sunt Moldovenii, printre cari foști miniștri de pe timpul republicii, deputați din Statul Țării, mulți învățători și înălțători, studenți și a. Un grup de vrăi 10 Moldoveni de peste Nistru privește cu îndigoare și cu mirare publicul adunat din toate țările românești: refugiați ardeleni, bucovineni și macedoneni și public din Tara, civil și militar.

Seară preotă Tomo ipăță bunilor Români și fiți credincioși neamului românesc ce stă la talpa țării. Răscosili temelia și o îmbunătății pre ca, dacă voit pace și mărgărește sufletelor voastre. Că de vîță vrea și mă vîță asculta, bunătățile pământului vîță măncă, dar de nu mă vîță asculta săba și măncă.

Gura domnului a grăit aceasta.

După aceste cuvinte cari au fost des aplaudate a vorbit d. I. Buzdugan, secretarul Statului Țării, care și-a arătat bucuria pentru dragoste cu care Ardelenii refugiați în Basarabia au lucrat pentru înaintarea cauzei naționale aici printre intinsă activitate cu grau viu și în scris. Urcază izbândă deplină „României Nouă” și și arata deplină nădejde în viitorul strălucit al neamului.

Seară de orele 8 și jumătate membru redacției însotiti de un număr de prieteni și colaboratori ai ziarului s-au întrunit la o masă colonială în Hotelul de Londra.

Cu acest prilej s-au rostit mai multe toaste. Păr. I. Tincoca a

a luat apoi cuvântul profesorul Universitatea din Cernăuți, dl I. Nistor, membru al Academiei Române care în cuvinte frumoase a arătat însemnatatea actuală sfîrșită tipografiei; s-au sfîrșit literele, cari sunt chemate să ducă în lume avantul inaripat al înbirii de neam, de lege și de adevăr. Tot ce va ieși din această tipografie trebuie să fie ca un luceafăr pentru poporul nostru.

După aceasta vorbește în numele învățătorilor dela cursuri dl înv. Dr. D. Grigore Cazaciu, deputat în Sfatul Țării ne trimite următoarele:

Domnule Director,
Cu ocazia inaugurării tipografiei „România Nouă” la noi în Chișinău, vă rog să primiți expresiunea deosebită mele mulțumiri pentru munca D-voastră de a aduce și înstala în Basarabia un adevarat focar de lumină pentru poporul nostru românesc de aici, care, dacă în privința economică stă mai bine de acel de pe râul Prut, apoi nu se poate spune că stă tot așa de bine și din punct de vedere cultural.

Sper că politicianismul nu va mai putea preface să această tipografie

„răsuflare tipografică... și noi români vom avea aceea ce e de folos neamului nostru, dar nu politicizmului, și cred încă că noi în Basarabia vom avea o adevarată presă românească, care nu va apăra interesele străine sau a diferențierilor partide, cum se face astăzi peste Prut, și mai cu seamă în București ci să îngrijă de interesele neamului nostru de pretutindeni.”

Iată textul acestui document:

ACT COMEMORATIV

Astăzi, Dumînica în 15 Iulie 1918, s'a inaugurat în mod sărbătoresc Tipografia „România Nouă”, în fața celor mai jos îscăliți, Români din toate țările.

Tipografia aceasta a fost înființată la 1829 în Iași de marele Gheorghe Asachi, redeșteptătorul cultural al Moldovei, sub numele de Tipografia „Albina Românească”. De sub teacurile ei a ieșit sub același nume, cea dintâi revistă românească, precum și un mare număr de cărți scolare, literare, științifice, politice și a. prin cari s-au așezat însăși temelile culturii românești moderne în Principate.

La 1850 tipografia lui Asachi trece în mânile neobositului istoric Teodor Codrescu, care i-a schimbat numele în Tipografia „Buciumul Român“. Codrescu a condus-o timp de 40 de ani, întrebunțând-o ca și Asachi, pentru propagarea culturii și conștiinții naționale. Sub el se tipărește în această tipografie mai mulți ani de zile revista istorică „Buciumul Român“, precum și gazeta „Zimbrul Român“, la care au colaborat cei mai buni patrioți ai vremii și care a avut o puternică influență asupra spiritului public.

La 1893 tipografia trece sub același nume la Galati, ca proprietate a d-lui P. Stănescu, dela care la 1915 o cumpără d. S. Gheorghiu, care ambițiozează ca tipografie mercantilă.

Incepând cu luna Iulie a c. a. aceasta tipografie, cumpărătă pentru trebuințele gazetei „România Nouă” din Chișinău, revine la caracterul ei primordial: ea se pune din nou în serviciul culturii și conștiinții naționale a neamului românesc. Urmând programul gazetei, Tipografia „România Nouă” va lupta din toate puterile pentru răspândirea culturii naționale în Basarabia atâtva vreme instințată, dar ea își va îndepărta privirile în același timp și dincolo de hotarele acesteia, peste Nistru, peste Prut, peste Siret, peste Molna, peste Dunăre și peste Carpați, unde milioane de frați își duc greul vieții în aşteptarea clipei sfinte și mantuitoroare.

Dumnezeu să binecuvînteze ceasul în care acest așezământ de lumină începe lucrarea sa națională.

Chișinău, 15 Iulie 1918.

După aceasta urmează o mică toastă în sănătatea d-lui O. Ghibu, apoi, la orele 7 1/2, publicul, cu suflul plin de măngâiere pentru serbare atât de înălțătoare, se deparează, ducând cu sine o mare încredere în viitorul neamului nostru.

Seară la orele 8 și jumătate membru redacției însotiti de un număr de prieteni și colaboratori ai ziarului s-au întrunit la o masă colonială în Hotelul de Londra.

Cu acest prilej s-au rostit mai multe toaste. Păr. I. Tincoca a

let în numele Românilor de pe Nistru, închinând pentru întregul neam românesc. Dl O. Ghibu, mulțumind a închinat pentru colaboratorii săi, iar dl I. Mateiu pentru comitetul de redacție și pentru colaboratorii moldoveni.

Si cu aceasta s'a încheiat ziua inaugurării tipografiei noastre, care de-acum—se pune pe lucru.

Basarabenii și tipografia noastră

D. Grigore Cazaciu, deputat în Sfatul Țării ne trimite următoarele:

Domnule Director,

Cu ocazia inaugurării tipografiei „România Nouă” la noi în Chișinău, vă rog să primiți expresiunea deosebită mele mulțumiri pentru munca D-voastră de a aduce și înstala în Basarabia un adevarat focar de lumină pentru poporul nostru românesc de aici, care, dacă în privința economică stă mai bine de acel de pe râul Prut, apoi nu se poate spune că stă tot așa de bine și din punct de vedere cultural.

Sper că politicianismul nu va mai putea preface să această tipografie „răsuflare tipografică... și noi români vom avea aceea ce e de folos neamului nostru, dar nu politicizmului, și cred încă că noi în Basarabia vom avea o adevarată presă românească, care nu va apăra interesele străine sau a diferențierilor partide, cum se face astăzi peste Prut, și mai cu seamă în București ci să îngrijă de interesele neamului nostru de pretutindeni.”

D. Vasile Tanțu, președintele Societății culturale „Făclă” ne trimite aceste rânduri:

Onor. Redacție „România Nouă”

Regret din tot suflul că în ziua inaugurării tipografiei „România Nouă” nu sunt în mijlocul luptătorilor, cari s-au adunat în jurul publicației „România Nouă” și cari sunt așa de aproape de suflul meu.

D-stră sunteți pionierii culturiei și ideilor naționale în Basarabia. D-stră ați adus în Basarabia văntul de primăvară al Unirii noastre, și numele Dr. Ghibu și Dr. Mateiu vor trăi și nu vor fi uitate în Basarabia pe vecie.

Doresc ca cercul „România Nouă” să se mărească tot mai mult până a cuprinde tot teritoriul ocupat de suflarea omânească.

Doresc ca ideile R. N. să pătrundă adânc în toate suflurile adevăraților Români.

Vasile Tanțu

* * *

Fraților luminători!

Atunci, când aprindeți a două dintre cele mai strălăcite lumini închinante nouă ca să putem merge pe calea unirii și fericirii neamului nostru, am vrea ca aceste cîteva cuvinte, ca o mărturisire sinceră să ajungă în istorie la acel loc, unde se va prețui jertfa D-voastra pentru îndrumarea și insuflarea fraților în cel mai primedioase zile ale vieții lor.

Să vă ajute Dumnezeu și la mari fapte pentru luminarea și fericirea neamului nostru.

Constantin Popescu
Secretarul învățământului primar din județ Chișinău

CURSURILE DE INVATATORI

SISTEMUL METRIC

Conform decretului regal publicat în "Monitorul Oficial", aplicarea măsurilor metrice în Basarabia devine obligatorie dela 1 Septembrie a.c. aşa că măsurile ruseşti, care de altfel afară de granițele Rusiei n'au fost cunoscute, numai sunt permise în viaţă publică.

Orici lucru are oarecare mărime. Măsurile sunt diferențe, de pildă: lungime, grătate, capacitate, pret, suprafață și volum. Pentru toate aceste mărimi avem căte o unitate (principală) de măsură care e întotdeauna aceeași, și anume:

Unitatea de măsură pentru lungime este metru (m).
" " suprafață " patrat (m ²).
" " volum " cubic (m ³).
" " capacitate " litru (l.)
" " greutate " kilogramul (kg.)
" " preț " leu.

Dacă mărimile pe care dorim să le măsurăm sunt cu mult mai mari decât unitatea de măsură principală atunci întrebuiam-o altă măsură, care e de 10, 100, 1000 ori mai mare decât unitatea principală și se numește multiplu unității principale (d. p. dm; hm, km); iar dacă mărima este mai mică decât unitatea principală atunci o măsură de 10, 100, 1000 ori mai mică decât ea care se numește submultiplu unității principale (d. p. dm, cm., mm.)

Măsurile de lungime.

Unitatea principală metru.

Multipli metrului	1 Kilometru (km) are 1000 metri.
	1 hectometru (hm) are 100 metri.

Sub multipli metrului	1 decimetreu (dm) are 0,1 m.
	1 centimetru (cm) are 0,01 m.

Unitățile practice mai sunt: Lanțul de un decametru sau doi decametri (dublu decametru) și Ruleta de urmă sau doi decametri.

Măsurile de suprafață

Unitatea principală. — Metru patrat.

Multiplii metrului	1 kilometru patrat (km ²) are 1.000.000 m ²
	1 hectometru (hm) > (m ²) > 10.000 m ²
	1 decametru > (dam ²) > 100 m ²

Unitatea principală metru patrat (m²).

Submultiplii metrului	1 decimetreu patrat (dm ²) are 0,01 m ²
	1 centimetru (cm) > (mm ²) > 0,0001 m ²
	1 milimetru (mm) > (mm ²) > 0,000001 m ²
	1 micrometru (μm) > (mm ²) > 0,00000001 m ²

In viață practică un metru cub de lenjerie se numește ster, și are ca multiplu decastereul (dec) de 10 steri.

Măsurile de volum

Unitatea principală — Metru cub.

Multiplii metrului cub	1 hectometru cub (km ³) are 1.000.000 m ³
	1 decametru > (dam ³) > 100 m ³

Unitatea principală (metru) > (m³)

Submultiplii metrului cub	1 decimetreu (dm) > (mm ³) > 0,001 m ³
	1 centimetru (cm) > (mm ³) > 0,000001 m ³

Unitatea principală metru cub.

Submultiplii metrului cub	1 decimetreu (dm) > (mm ³) > 0,000000001 m ³
---------------------------	---

In viață practică un metru cub de lenjerie se numește ster, și are ca multiplu decastereul (dec) de 10 steri.

Măsurile de capacitate

Unitatea principală. Litru.

Litru este volumul unui decimetru cub.

Multiplii litrului	1 Kilolitru (kl) are 1000 l.
	1 Hectolitru (hl) are 100 l.
	1 Decalitru (dal) " 10 l.

Unitatea de măsură 1 litru

Submultiplii litrului	1 decilitru (dl) are 0,1 l.
	1 centilitru (cl) " 0,01 l.
	1 mililitru (ml) " 0,001 l.

Unitatea principală — gramul

Multiplii gramului	1 kilogram (kg) are 1000 gr.
	1 hectogram (hg) are 100 "
	1 decagram (dag) " 10 "

Unitatea principală gramul

Supmultiplii gramului	1 decigram (dg) are 0,1 g.
	1 centigram (cg) " 0,01 g.
	1 miligram (mg) " 0,001 g.

Ca măsuri practice se mai întrebuintă cantar sau cantul (q) de 100 kg; iar zece puncte (1000) kg. se numește ton (t).

Unitățile de măsură pentru prețuri

Unitatea principală de monedă = Leu. Leul se imparte în 100 de bani (b). Monedele românești sunt: De argint de 1 leu, 2 lei, 5 lei, 1/2 leu și de 50 bani. De nichel de 5, 10 și 20 bani. De aur sunt de 10 și de 20 de lei.

Afara de moneda de metal se mai află în circulație și moneda de harti băile emise și garantate în aur de Banca Națională. Ele sunt de 10 bani 25 bani, 50 bani, 1 leu, 2 lei, 5 lei, 20 lei, 100 și 1000 lei.

Dr. A. P.

Invie frontul oriental

Din sursă sigură aflăm că cel mai târziu până în primăvara frontul oriental va fi restabilitor. Toate mișcările trupelor aliate în răsăritul Rusiei arată un plan bine conceput, care este în curs de execuție.

În prezent 7 divizii franco-engleze coboară de pe coasta Marmarului spre Petrograd. Alte 8 divizii au plecat din portul Arhangelsk în aceeași direcție. Primele mari detasamente japoaneze, având drumul deschis, au și sosit la Ierusalim, în imina Siberiei. Până atunci armata ceho-slovacă (130 mii oameni și alți 300 mii în curs de organizare) își întinde frontul dincoace de Urali, lăudând legătură mai spre sud cu caucasici și armata de Don a lui Alexiew, care s'ar întinde până la Marea Caspică. Dinspre Mesopotamia Englezii au și ajuns la târmul de sud al Caspicei.

După toate probabilitățile linia principală a frontului se va răzrama pe Volga. Numai pe drumul deschis al Siberianului mai amândeu să se reverse trupele ja-

Comisarul Basarabiei d. General Văitoianu la Bender

Am anunțat în gazeta noastră că d. general Văitoianu s'a hotărât să facă un turneu prin toată Basarabia spre a se încrește personal de adevarata stare a lucrurilor și a lăsat apoi în urma experiențelor, toate măsurile chemate să așeze ordinea și viața nouă în toate așezările.

Plecarea

Cea dintâi călătorie a facut-o Sâmbătă. La ceasurile 10 dim. d-sa a plecat din Chișinău cu un tren special la Bender însoțit de d. colonel Manolescu șeful statului major al comisariului și de adjutanții locoteneni: Mardarie și

Au mai însoțit pe d-l General Văitoianu D-nii Dr. P. Cazacu, Primul Director și Director al Finanțelor cu d-l Opran Consilier tehnic la acest Directorat, și d-nul Costin Directorul de Interni cu d-l Voinescu consilier tehnic.

La 11 iunie trenul a sosit în gară Bender unde au fost întâmpinați de autoritățile militare civile și bisericesti. Primarul orașului d. Lopatin a oferit d-lui general pâine și sare însoțindu-le cu urări de bună venire, la cari d. general Văitoianu a răspuns. Apoi d. prefect Adamovici a făcut prezentările.

In Bender

Dela gară d. Comisar a mers la prefectură, unde d. prefect a prezentat pe funcționarii săi, făcând raport asupra administrației județului. Dela prefectură au trecut la Zemstva ținută, unde oaspeții au fost primiți de d. Carra președintele Zemstvei cu întreg consiliul.

In sala de ședințe d. comisar general a spus următoarele cuvinte: „Basarabean prin sânge după mama mea, basarabean prin muncă ca orice bun Român, am primit cu mandrie însărcinarea ce mi s'a dat de M. S. Regele Ferdinand. Voin depune tota puterea sufletului meu pentru îndeplinirea misiunii primește. După cum în cadrul unei misiuni am găsit un copil basarabean, care cerea însprijină, căruia am să îndreptăruiască cîntecă națională și patrioție.

D-l Comisar General a discutat și a răspuns la multe cereri, ce-i fusese adresate de către primarul orașului cu privire la aprovizionarea orașului, la export și la ajutoare materiale pentru pavarea orașului. Toate soluțiunile date de d-sa au fost primeite cu mulțumire de către solicitant. Atât d-l primar precum și membrii zemstvei au răspuns d-lui general, asigurându-se de sentimentele lor cele mai bune.

La masă.

Sedinea a fost ridicată la ora 2, după care d. General cu suita sa, însoțit de membrii zemstvei, au mers la

măsuță.

Prințul Lopatin care e deosebit de

adesea să se poată vedea că avea

un simț deosebit de nobilă.

În cadrul unei vizite la

zona de cumpărături a orașului

au fost vizitate magazinele

de haine și obiecte de casă.

În cadrul unei vizite la

magazinele de haine și obiecte de

casă au fost vizitate magazinele

de haine și obiecte de casă.

În cadrul unei vizite la</